

Дмитрук М.М.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінального права*

«ЗМІШАНА» ПРОТИПРАВНІСТЬ ДІЯННЯ ЯК ОЗНАКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОСТУПКУ

У інституціях Верховної ради України розглядаються два проекти закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення (запровадження) інституту кримінальних проступків» від 28.02.2012 р. за № 10126 та від 03.03.2012 р. за № 10146. У зв'язку із цим, актуальність питання дослідження кримінального проступку не викликає сумнівів.

Правова природа пропонованого виду кримінального діяння розглядалась в роботах В.О. Тулякова, П.Л. Фріса, М.І. Хавронюка та ін., проте аналіз об'єктивно- суб'єктивних ознак висвітлено не в повній мірі. У зв'язку із вищевказаним, звернемо увагу на таку ознаку діяння об'єктивної сторони пропонованого виду кримінального діяння як «протиправність».

Протиправність як ознака діяння згідно зі ст. 11 КК України означає, що злочином визнається тільки те діяння, що передбачене кримінальним законом. Тому для наявності об'єктивної сторони злочину необхідно, щоб діяння (дія або бездіяльність) було зазначено в диспозиції конкретної статті Особливої частини КК України, тобто заборонено кримінальним законом під загрозою покарання. Ознака протиправності означає, що діяння завжди порушує певну норму кримінального закону (Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник за ред. проф. М.І. Бажанова та інших. 2001, с. 106).

Однак не завжди діяння порушує лише норму кримінального закону.

На думку В.М. Кудрявцева, якщо діяння визнається злочином також через порушення положень інших галузей законодавства або за умови створення загрози заподіяння шкоди особі або майну, - вказана протиправність є «змішаною» (Кудрявцев В.Н. Объективная сторона преступления. 1960, с. 120-129). Іншої позиції притримується Г.В. Тимейко, на думку якого кримінальна протиправність виключає інші види галузевої протиправності, і стверджує, що у подібних випадках необхідно говорити про «балансний спосіб вираження кримінальної протиправності», а не про «змішану протиправність» (Тимейко Г.В. Общее учение об объективной стороне преступления, 1997. - 23 с.). Позиція В.М. Кудрявцева вважається більш обґрунтованою.

Злочинне посягання на суспільні відносини, які регулюються іншими галузями законодавства, що викликає порушення цих галузей законодавства обумовлює таку конструкцію об'єктивної сторони багатьох злочинів як: «Порушення правил ..., якщо це створило небезпеку для ... або настання інших наслідків» призводить фактично до того, що в основі об'єктивної сторони подібних злочинів лежить сукупність об'єктивних ознак інших правопорушень.

Вважається, що «змішана» протиправність є свідченням «суміжної» правової природи частини злочинів невеликої тяжкості та окремих злочинів середньої тяжкості як іншого виду кримінального діяння - кримінального проступку.

Встановленню ознак злочину, як зазначає М.І. Пікуров, передую встановлення ознак

адміністративного, дисциплінарного, цивільно-правового правопорушення.

Порушення злочином норм інших галузей права призводить до поглинання кримінальної протиправності іншої протиправності та створює «змішану» протиправність, за якої відбувається суміщення кримінально-правового та адміністративно-правового методу регулювання суспільних відносин (Пікуров Н.И. Квалификация следователем преступлений со смешанной противоправностью. 1988, с. 5-7, 13-15), тобто діяння є кримінально-протиправним лише у разі наявності порушення положень інших галузей законодавства.

На необхідність встановлення ознак правопорушень звертає увагу Пленум Верховного Суду України. Так, наприклад, згідно з ч. 2 Постанови Пленуму Верховного суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва» надано таку рекомендацію «...суди при розгляді справи повинні з'ясувати, чи вказані в них відповідні статті, пункти, параграфи законодавчих та інших нормативних актів, що регулюють безпеку виробництва, та які з них порушено...», тобто повинні встановлювати ознаки інших правопорушень, що забезпечують охорону праці на виробництві. Такі ж рекомендації Пленумом Верховного Суду України надано у ч. 3 Постанови «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті», у ч. 9 Постанови «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля», у ч. 27 Постанови «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності» тощо.

За матеріалами судової практики, судами повною мірою виконуються вказані рекомендації щодо встановлення ознак правопорушень, що охоплюються об'єктивною стороною подібних злочинів.

Наведене свідчить, що ознака «змішаної» протиправності діяння порушує не лише певну норму кримінального закону, а й норму іншого законодавчого або підзаконного нормативно-правового акту. Вважається, що діяння, яким притаманна «змішана» протиправність є однією із підсистем діянь, які можуть бути трансформовані у кримінальні проступки.